

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่น
สู่ความเข้มแข็ง

จัดทำโดย นางเบญจมาศ หะยาจันทา
รหัส 92024

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 92
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2563
ลิขสิทธิ์ของสำนักงาน ก.พ.

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง

จัดทำโดย นางเบญจมาศ หะยาจันทา
รหัส 92024

หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ 92
วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ.
ประจำปี 2563

รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

สำนักงาน ก.พ.

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรมของสำนักงาน ก.พ.

อาจารย์ระรินทิพย์ ศิโรรัตน์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร.วิฑูรย์ สิมะโชคดี

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุ สถานการณ์ แนวโน้มที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวไทย และสถานการณ์ครอบครัวและสังคมจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้มีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวสู่ความเข้มแข็ง เกิดความมั่นคงของทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัววัดนาภา จังหวัดขอนแก่น สังกัดกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน และมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ร่วมบูรณาการในการดำเนินงาน เพื่อนำนโยบายหลักขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น พบว่ายังคงขาดการเชื่อมโยงสถานการณ์ในระดับพื้นที่ การนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์สถานการณ์ในระดับพื้นที่ อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นประเด็น ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ความต้องการและปัญหา ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงทำให้ผลของการดำเนินงาน ไม่จะเป็นการส่งเสริมและพัฒนา การคุ้มครอง ป้องกัน การเข้าถึงสวัสดิการยังไม่ครอบคลุม ในทุกพื้นที่ และมีการกระจุกตัวในการส่งเสริม พัฒนาและการช่วยเหลือ ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของแผนที่ไม่มีความชัดเจน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษา ได้ศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผลการดำเนินงานที่ผ่านมา แนวนโยบายการดำเนินงาน สถานการณ์ครอบครัวในประเทศ สถานการณ์ทางสังคมของจังหวัดขอนแก่น และแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ จึงได้เสนอประเด็นการศึกษา แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง คือ การพัฒนาครอบครัวด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาองค์ความรู้ในครอบครัว การพัฒนาวิถีหรือกระบวนการ และการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลของการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว

ผู้ศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง ด้วยแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีและครอบครัวตามช่วงวัย กลุ่มเป้าหมาย 3 ช่วงวัย คือ 1) การส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน (0-25 ปี) 2) การส่งเสริมและพัฒนาวัยแรงงาน (15-59 ปี) 3) การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) 4) ส่งเสริมและพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจะทำให้การขับเคลื่อนงานที่มีประสิทธิภาพได้นั้นจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานของหน่วยงาน ในทุกด้านให้เป็นมืออาชีพ สามารถตอบสนองความต้องการในงานบริการประชาชน สามารถขยายผลและพัฒนาแนวทางการดำเนินงานในพื้นที่อื่น ๆ ในชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ และช่วยผลักดันให้วิสัยทัศน์ของการพัฒนาสถาบันครอบครัวของไทย บรรลุคือ “สถาบันครอบครัวเป็นเป้าหมายหลักของประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม และสมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” และนำไปสู่การช่วยให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลเรื่อง แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอบรมในหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม (นบส.1) รุ่นที่ 92 วิทยาลัยนักบริหาร สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ประจำปี 2563 ซึ่งการศึกษาในเรื่องดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากท่านอธิบดีกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และท่านผู้บริหารสำนักงาน ก.พ. ที่กรุณาให้โอกาส เข้ารับการศึกษอบรมในครั้งนี้

การศึกษาในครั้งนี้สำเร็จด้วยดี ผู้เขียนขอขอบคุณคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ อาจารย์ระรินทิพย์ ศิโรรัตน์ และอาจารย์วิฑูรย์ สิมะโชติ ที่ให้คำปรึกษาข้อเสนอแนะความรู้ทางวิชาการ แง่คิด ตลอดจนมุมมองที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นที่ทำการศึกษา ส่งผลให้มีการปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขเพื่อให้รายงานการศึกษามีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็งและพื้นที่ภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขอแสดงความขอบคุณคณะอาจารย์ วิทยากรทุกท่าน ที่ให้ความรู้ให้ผู้เขียนได้รับรู้สิ่งใหม่ ๆ และแนวคิดที่ดีเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการจัดทำรายงานการศึกษาในครั้งนี้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง และครอบครัวในพื้นที่ภูมิภาค ต่อไป

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณนักศึกษา นสบ.1 รุ่นที่ 92 ทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจส่งผลให้มีพลังความเชื่อมั่นในการศึกษาตลอดระยะเวลาที่อบรมในครั้งนี้

เบญจมาศ หะยาจันทา

18 กันยายน 2563

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
สารบัญแผนภูมิ	จ
คำศัพท์เฉพาะและคำย่อ	ฉ
1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	1
1.1 การวิเคราะห์บริบทและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	1
1.2 ตำแหน่งรองอธิบดีที่เป็นเป้าหมาย	4
1.3 กำหนดวิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย	10
2. ข้อเสนอโครงการพัฒนางาน	11
2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา	11
2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	19
2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ	32
3. แผนพัฒนาตนเอง	34
3.1 การวิเคราะห์ตนเอง	34
3.2 การวางแผนพัฒนาตนเอง	35
บรรณานุกรม	45
ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล	46

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สถิติคดียาเสพติดจังหวัดขอนแก่น ปี 2556 – 2560	16
ตารางที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย	17
ตารางที่ 3 วิเคราะห์จากกรอบแนวคิด ทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า	20
ตารางที่ 4 แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่น	23
ตารางที่ 5 แผนพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง	26
ตารางที่ 6 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จ	30
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ตนเอง	37
ตารางที่ 8 แผนพัฒนารายบุคคล : ระยะเวลา 2 ปี	39

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว	4
แผนภูมิที่ 2 จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนไทย	12
แผนภูมิที่ 3 สถิติเปรียบเทียบอัตราการเกิดของประเทศไทย	13

คำศัพท์เฉพาะและคำย่อ

คำศัพท์เฉพาะ

สตรี	: สตรีอายุ ตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
เยาวชนสตรี	: สตรีอายุ ตั้งแต่ 15 – 25 ปี
การส่งเสริม	: กระบวนการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพของการทำงาน รวมถึง การให้บริการ คำปรึกษาแนะนำ การให้ข้อมูล การช่วยเหลือ และสนับสนุน ทรัพยากรด้านงบประมาณ และองค์ความรู้ให้กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพึ่งพาตนเองได้
กลุ่มอาชีพ	: กลุ่มสตรีและครอบครัวในชุมชน ที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัว ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุน
ครอบครัว	: บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกัน ฉันทามีภริยา หรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติซึ่งสมาชิก ในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน
ครอบครัวเข้มแข็ง	: บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง พร้อมทั้งจะเกื้อกูลสังคมและคนรอบข้าง ปรับตัวอย่างสร้างสรรค์ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ไม่สั่นคลอนกับปัญหา หรืออุปสรรค เมื่อต้องเผชิญปัญหาก็กสามารถร่วมกันแก้ไขจนคล่องไปได้ด้วยดี
ครอบครัวเปราะบาง	: ครอบครัวที่มีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้ หรือไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง จำเป็นต้องการได้รับความสนับสนุนช่วยเหลือ ค้ำครองจากปัจจัยภายนอกเป็นพิเศษเพื่อให้ครอบครัวสามารถทำบทบาทหน้าที่ ของครอบครัวและดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้ ได้แก่ ครอบครัวยากจน ครอบครัวที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวแม่วัยรุ่น

คำย่อ

- สธ. : กระทรวงสาธารณสุข
 พม. : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 มท. : กระทรวงมหาดไทย
 อปท. : องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
 ศธ. : กระทรวงศึกษาธิการ
 รง. : กระทรวงแรงงาน
 กศน. : การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 พ.ร.บ. : พระราชบัญญัติ

1. วิสัยทัศน์ของตำแหน่งเป้าหมาย

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

2. ข้อเสนอโครงการพัฒนางาน

2.1 การกำหนดประเด็นการศึกษา

“แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง”

2.1.1 ปัญหา ความท้าทาย หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานที่เลือกศึกษา

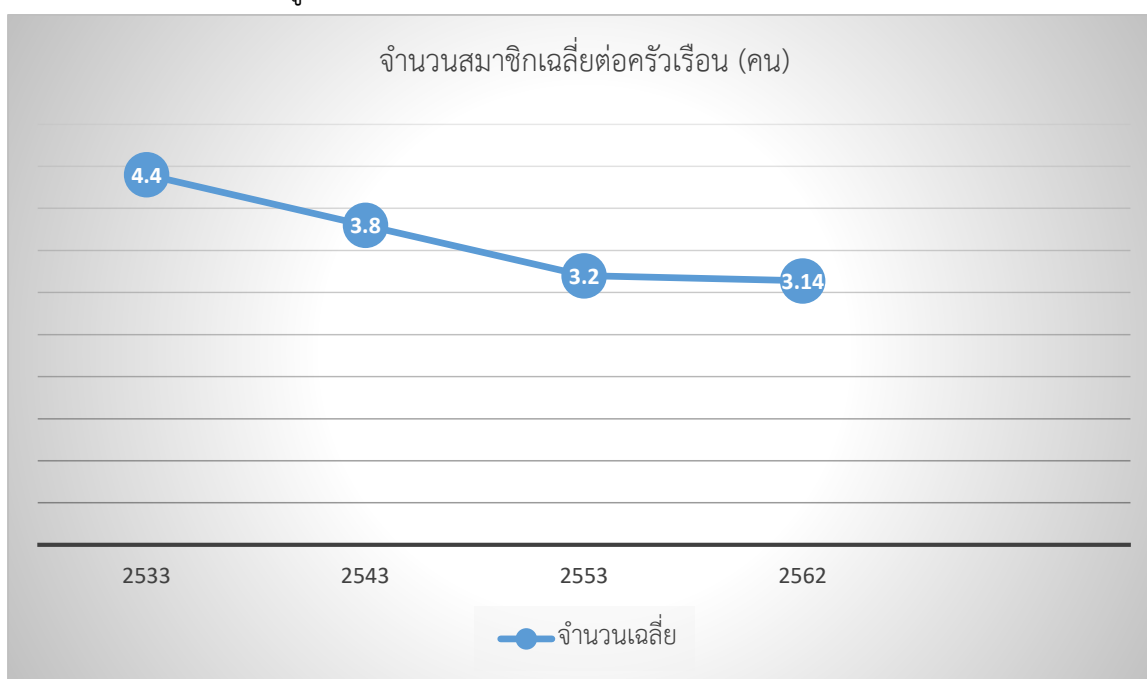
สถานการณ์ครอบครัวไทย

การพัฒนาตามระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยอย่างมากมาย ต่อสถาบันครอบครัว เนื่องจากการพัฒนา ได้ผลักดันและส่งเสริมให้ประชาชนจากชนบทหลั่งไหลย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง วัยเรียนย้ายถิ่นด้วยเหตุผลเพื่อต้องการศึกษาเล่าเรียน ขณะที่พ่อแม่และวัยทำงานละทิ้งครอบครัวจากถิ่นฐาน เพื่อประกอบอาชีพหารายได้ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ที่สำคัญ ระบบทุนนิยม ที่สร้างกรอบหรือแนวทางการดำเนินชีวิต และตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการกระทำของมนุษย์ด้วย “วัตถุ” มากกว่า “คุณค่า และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” ส่งผลให้พ่อแม่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการหารายได้และทรัพย์สินเงินทองมากกว่าการดูแล เลี้ยงดูบุตร และดูแลเอาใจใส่ครอบครัว การดำเนินชีวิตประจำวันเต็มไปด้วยความเร่งรีบแข่งขัน สมาชิกในครอบครัวขาดทักษะ การใช้ชีวิตครอบครัวและไม่มีเวลาให้แก่นกัน บางครอบครัวตัดสินใจเลือกส่งเด็กไปอยู่กับปู่ย่าตายายที่ต่างจังหวัด ทำให้พ่อแม่และบุตร ขาดความสัมพันธ์ทางใจที่แน่นแฟ้น เด็กเรียนรู้อบอบของพ่อแม่ลดน้อยลง เมื่อเติบโตเป็นพ่อแม่ก็มักปฏิบัติเหมือนดังที่ประสบมา ยิ่งเวลาผ่านไปรุ่นต่อรุ่น สัมพันธภาพภายในครอบครัวก็ยิ่งห่างเหินมากขึ้นเรื่อย ๆ ครอบครัวแยกทางและแตกสลายได้ง่าย ท้ายที่สุด เด็กก็ได้รับผลกระทบต่อการพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคม จิตใจ/อารมณ์ และคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้บุคคลที่เติบโตขึ้นมาอย่างไม่มีคุณภาพ ขณะที่บุคคลจำนวนไม่น้อยที่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง ครอบครัว และสังคม ดังที่ปรากฏให้เห็นดังปัจจุบัน นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาตามระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์ที่ได้ผนวกสังคมไทยไว้กับระบบโลก ได้เปลี่ยนสังคมเกษตรกรรมในชนบทเป็นว่า ผู้เคยทำงานภาคเกษตรมุ่งเข้าทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการในเมืองมากขึ้น สังคมที่พ่อแม่ ประกอบอาชีพทำนาทำสวน เพื่อส่งบุตรเรียนหนังสือในเมือง เมื่อบุตรเรียนจบก็หางานทำ และสร้างครอบครัวใหม่ในเมืองได้เกิดขึ้น อย่างกว้างขวาง ครอบครัวเดิมที่พ่อแม่เริ่มเข้าสู่วัยกลางคนและวัยผู้สูงอายุยังคงอาศัยในชนบท ที่นับวันจะยิ่งขาดกำลังแรงงาน ในการประกอบอาชีพ ที่สำคัญ การที่พ่อแม่และบุตรไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้สัมพันธภาพในครอบครัวมีความห่างเหิน เมื่อบุตรมีครอบครัวใหม่ก็มุ่งให้ความสำคัญกับการทำงานประกอบอาชีพหารายได้เหมือนเช่นคนรุ่นพ่อแม่ เวลาส่วนใหญ่ถูกใช้ไป กับการทำงานจนแทบไม่มีเวลาให้กับครอบครัว สัมพันธภาพภายในครอบครัวก็ยิ่งห่างเหินมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งต่อรุ่นต่อรุ่น ทั้งกับพ่อแม่ซึ่งเป็น

ครอบครัวเดิม และบุตรที่เกิดในครอบครัวสร้างใหม่ เกิดปรากฏการณ์ที่ครอบครัวไม่ได้อยู่ร่วมกัน เพราะงานบังคับ ให้แยกจากกัน พ่อแม่จำนวนมากเลี้ยงบุตรด้วยเงินและอุปกรณ์สื่อสาร ส่งผลให้เด็ก ซึมซับกระแสบริโภคนิยมแบบไม่รู้ตัวจนเกิด ความเคยชิน และจากการที่เด็กไม่ได้รับการดูแลเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนอย่างเหมาะสม ไม่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วินัย และความรับผิดชอบ อย่างเพียงพอ ทำให้เด็กจำนวนไม่น้อยที่ต้องกลายเป็นผู้สร้างปัญหาให้ตนเอง ครอบครัว และสังคม (ที่มา : รายงานสถานการณ์ครอบครัวไทยปี 2561 หน้า 12)

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2562 ทัวราชอาณาจักร ของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศ มีประมาณ 21.58 ล้านครัวเรือน เมื่อพิจารณา จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือน พบว่า ทั่วประเทศมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยประมาณ 3.14 คนต่อ ครัวเรือน ซึ่งลดลงอย่างต่อเนื่อง ตามรายละเอียดดังนี้

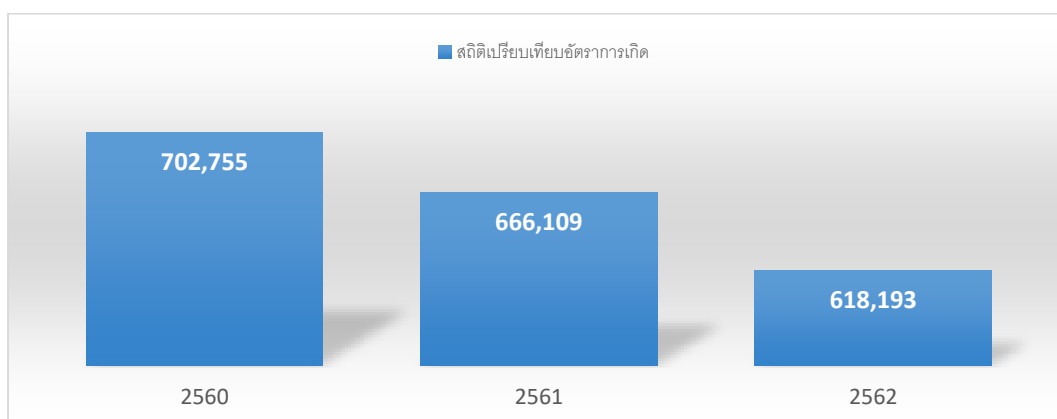
แผนภูมิที่ 2 จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนไทย

ลักษณะการอยู่อาศัยของครัวเรือน พบว่า ในปี พ.ศ. 2561 มีครัวเรือนเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกที่ยังไม่แต่งงานร้อยละ 45.6 และรองลงมาเป็นครอบครัวขยาย คือ สมาชิก ในครอบครัว มีคนหลายช่วงอายุอยู่ด้วยกัน อย่างไรก็ตาม พบว่า แม่ส่วนใหญ่จะอยู่เป็นครอบครัวเดี่ยว แต่ในระยะหลังกลับมีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกับครอบครัวขยาย ที่ลดลงจากร้อยละ 35.5 ในปี พ.ศ. 2559 เป็นร้อยละ 34.8 ในปี พ.ศ. 2561 สถิติการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนัก บริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ที่พบว่า จำนวนการเกิดของประชากรไทย ปี พ.ศ. 2562 มีจำนวน ทั้งสิ้น 618,193 คน มีการเกิดเฉลี่ยวันละ 1,694 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 317,708 คน และเพศหญิง

300,485 คน ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเปรียบเทียบจำนวนการเกิดของประชากรไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 – 2562 พบว่า จำนวนการเกิดของประชากรไทยลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี รวมทั้งอัตราเพิ่มประชากรลดลง จากร้อยละ 2.7 ในปี พ.ศ. 2513 เหลือเพียง ร้อยละ 0.2 ในปี พ.ศ. 2562 ส่งผลให้อัตราเจริญพันธุ์รวมอยู่ในระดับต่ำโดยผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ อายุ 15 – 49 ปี มีบุตรเฉลี่ยเพียง 1.54 คน ซึ่งต่ำกว่าระดับทดแทน และ อัตราการเกิด มีเพียง 10.5 ต่อ ประชากรพันคน ไม่เพียงอัตราการเกิดที่ลดลง ข้อมูลจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง พบว่าในปี พ.ศ. 2562 มีการจดทะเบียนสมรส จำนวน 328,875 คู่ และมีการจดทะเบียนหย่า จำนวน 128,514 คู่ โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2547 มีอัตราการหย่าร้าง ร้อยละ 24 ล่าสุดในปี พ.ศ. 2562 อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 39 เฉลี่ยหย่าวันละ 352 คู่ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลนี้ไม่สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ในครอบครัวไทยได้ อย่างแท้จริงนัก เห็นเพียงแนวโน้มเท่านั้น เนื่องจากในปัจจุบันนี้รูปแบบการสมรสเปลี่ยนแปลงเป็นการอยู่ด้วย กันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสมากขึ้น (แผนปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2563 – 2565 หน้า 28)

แผนภูมิที่ 3 สถิติเปรียบเทียบอัตราการเกิดของประเทศไทย

(ที่มา : สถิติข้อมูลและสถานการณ์เด็กและเยาวชน ประจำปี 2562 สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2563 http://dcy.go.th/webnew/upload/download/file_th_20201705214233_1.pdf)

ความเหลื่อมล้ำ สัดส่วนคนจนของประเทศไทยลดลงอย่างมาก จากร้อยละ 57.97 ในปี พ.ศ. 2531 เหลือร้อยละ 7.2 ในปี พ.ศ. 2558 แต่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ซึ่งวัดจากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) กลับลดลงเพียงเล็กน้อย จาก 0.49 ในปี พ.ศ. 2531 เป็น 0.45 ในปี พ.ศ. 2558 ช่องว่างของรายได้และโอกาสของคนจนและคนรวยถ่างออกมากขึ้น ดังสะท้อนจากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2558) รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปัจจุบันประเทศไทยมีคนจน คนเกือบจน และคนที่เสี่ยงต่อความยากจน ทั้ง 3 กลุ่มรวมกัน 26.7 ล้านคน (หรือประมาณร้อยละ

ละ 40) จากคนไทยทั้งหมด 66 ล้านคน เป็นกลุ่มคนไทยที่ยังติดอยู่ในวงจรแห่ง ความยากจน หรือยัง อาจขาดโอกาส ยังขาดความมั่นคง มั่งคั่ง ประชาชนกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่จะต้องให้ ความสำคัญเร่งด่วน

ปัญหาเชิงซ้อนของทุนมนุษย์ เกิดจากเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ ประเทศไทยก้าวสู่ สังคมสูงวัย ที่มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวนมากขึ้น ขณะที่การพัฒนาคุณภาพของบุคลากร หรือทุนมนุษย์ต่าง ๆ ที่ยังไม่ดีพอ จากประเด็นทั้งสองส่วนนี้ จึงส่งผลให้เกิดประเด็นท้าทายในสังคมที่สำคัญอื่น ๆ ตามมา เช่น เป็นสังคมสูงวัย เกษียณแล้วยังไม่พอกิน เขียวชนที่หลุดออกนอกระบบ ผลผลิตภาพแรงงานต่ำ

ปัญหาวิกฤติเชิงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยระยะ 20 ปี ที่ประเทศไทย ต้องเผชิญ คือ เด็กเกิดน้อย คนอายุยืน คนทำงานน้อย และยังไม่รวย

คนไทยมีลูกน้อยลง อัตราเจริญพันธุ์ (Fertility Rate) ในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2558) ลดลงเหลือ 1.5 ซึ่งเห็นได้ว่า ผู้หญิงไทยคนหนึ่งมีบุตรเฉลี่ยลดลงมากเทียบกับอดีตที่มีลูกมากถึง 6 คน เมื่อ 50 ปีที่แล้ว (พ.ศ. 2508)

คนไทยอายุยืนขึ้น เนื่องจากการพัฒนาทางการแพทย์และระบบสาธารณสุข ทำให้ คนไทยมีอายุยืนขึ้น จากข้อมูล World Development Indicators พบว่า ปัจจุบันอายุเฉลี่ย (Life Expectancy) เท่ากับ 74.7 ปี ซึ่งมีอายุยืนยาวขึ้นจากเมื่ออดีตคนไทยอายุเฉลี่ย 62 ปี (พ.ศ. 2513)

คนวัยทำงานจะหายไปอย่างน้อย 6 ล้านคน จากปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2560 มีคน วัย ทำงานประมาณ 42.59 ล้านคน อีกไม่เกิน 20 ปี หรือในปี 2579 จะเหลือคนวัยทำงาน 36.46 ล้าน คน นอกเหนือปัญหาเชิงปริมาณแล้ว ประเทศไทยประสบปัญหาเชิง คุณภาพอีกด้วย กล่าวคือ ปัจจุบันผลิตภาพแรงงานยังต่ำอีกด้วย

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ระบุขณะนี้ประเทศไทยกลายเป็นสังคมสูงวัย แล้ว เพราะมีสัดส่วนผู้สูงอายุ ร้อยละ 17 “และในปี พ.ศ. 2562 เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ สัดส่วนผู้สูงวัยจะมีมากกว่าเด็ก รวมทั้งภายใน 3 ปี ไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” คือมีสัดส่วน สูงถึงร้อยละ 20 มีผู้สูงอายุ อายุ 70 ปีขึ้นไป 4.6 ล้านคน แต่ถ้าไปดูประชากรวัยแรงงานมีเพียง 35.18 ล้านคน ลดลง 7.6 ล้านคน ลดลงจากปี พ.ศ. 2553 ที่มีอยู่ 42.74 ล้านคน หรือ ซึ่งจะส่งผลต่อการ พัฒนาประเทศแน่นอน (ที่มา : สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2563 <https://www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/101402>)

ผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีฐานะยากจน จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวน 1 ใน 3 มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (น้อยกว่า 2,572 บาทต่อเดือน)

2.1.2 ความจำเป็นในการดำเนินการแก้ไขหรือพัฒนา

จากสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศจากอดีตจนถึงปัจจุบันและการ คาดการณ์ในอนาคตและสถานการณ์ในพื้นที่ ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความเข้มแข็ง

ของสถาบันครอบครัว ความเสมอภาคในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐที่จะเป็นหน่วยงานหลัก ในการนำสังคมให้ไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และบูรณาการทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ทักษะ งบประมาณ เครือข่ายผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนไปด้วยกันในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาพื้นที่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

2.1.3 สภาพปัญหาที่ผ่านมาและแนวโน้มของปัญหาในอนาคต

จากแนวโน้มสถานการณ์ครอบครัวไทยจากอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต ที่แสดงให้เห็นจากสถิติข้อมูลสามารถแยกเป็นประเด็นหลัก ๆ ดังนี้

- 1) สัมพันธภาพในครอบครัวกับการสื่อสารของสังคมด้วยเทคโนโลยีที่เพิ่มขึ้น
- 2) จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่ลดลง
- 3) จำนวนการเกิดของประชากรไทยที่ลดลง
- 4) อัตราการหย่าร้างเพิ่มขึ้น
- 5) การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์
- 6) ปัญหาความยากจน

สถานการณ์ครอบครัวและสถานการณ์สังคมจังหวัดขอนแก่นซึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษา

“แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง”

จังหวัดขอนแก่นมีประชากรจำนวน 1,790,049 คน (ชาย 884,822 คน หญิง 905,227 คน) นับเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ หากไม่นับรวมกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเขตการปกครองพิเศษของประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรจำนวนมาก ในจำนวนประชากรดังกล่าว สามารถแยกเป็น วัยเด็กร้อยละ 16.6 วัยแรงงานร้อยละ 68.0 และวัยสูงอายุ ร้อยละ 15.4 (ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2558) ซึ่งเมื่อพิจารณาคำจำกัดความของผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 นั้น “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป โดยการที่สังคมจะเป็นสังคมผู้สูงอายุหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับว่าในสังคมนั้น ๆ จะต้องมีการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7 และสังคมจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ จะต้องเป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14 นั้นแสดงให้เห็นว่า จังหวัดขอนแก่นได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุแล้ว

1) ปัญหายาเสพติด

จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางในการคมนาคมไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ดังนั้น สิ่งที่ตามมาคือปัญหาด้านยาเสพติดที่เป็นลักษณะของเส้นทางผ่านเพื่อไปยังจังหวัดต่าง ๆ จากสถิติคดียาเสพติดที่เกิดขึ้น

ตั้งแต่ปี 2556-2560 พบว่าในปี 2560 มีคดีที่เกิดขึ้นจำนวน 6,040 คดี และมีผู้ต้องหาจำนวน 6,138 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2556 จำนวน 2,661 คดี และผู้ต้องหาจำนวน 2,654 คน และมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 1 : สถิติคดียาเสพติดจังหวัดขอนแก่น ปี 2556 - 2560

ปี	จำนวนคดี	จำนวนผู้ต้องหา (คน)
2556	3,379	3,484
2557	3,717	3,817
2558	5,775	5,977
2559	5,864	6,043
2560	6,040	6,138

ที่มา : ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น

2) ด้านแรงงาน

เมื่อพิจารณาผู้อยู่ในกำลังแรงงานของจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 62.1 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 64.1 และ 63.9 ในปี 2558 และปี 2559 ตามลำดับ ส่วนระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และระดับประเทศ มีแนวโน้มลดลง

สำหรับอัตราการว่างงาน คำนวณจากจำนวนผู้ว่างงานต่อผู้อยู่ในกำลังแรงงาน แสดงเป็นค่าร้อยละ จังหวัดขอนแก่นมีอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 0.74 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 0.98 และ 0.93 ในปี 2558 และปี 2559 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและระดับประเทศ ก็เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเช่นเดียวกัน

3) ความยากจน

ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของรายได้ในจังหวัดขอนแก่นเป็นเรื่องสำคัญที่อาจทำให้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนจังหวัดเป็นไปไม่ได้ไม่เต็มที่ หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง อาจทำให้เกิดอุปสรรคต่อความยั่งยืนของการพัฒนา และยังอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมและคุณภาพชีวิตในที่สุด ช่องว่างของรายได้ในจังหวัดขอนแก่น ระหว่างคนในกลุ่มชั้นผู้มีรายได้ระดับต่าง ๆ (Quintile by Income) เป็น 5 กลุ่มเท่าๆ กันเรียงลำดับตามรายได้จากน้อยไปหามากซึ่งชี้ให้เห็นว่าจังหวัดขอนแก่นยังคงมีความแตกต่างกันของรายได้ในแต่ละชั้นอยู่ โดยเฉพาะกลุ่มคนร่ำรวยสุดกับกลุ่มคนยากจนสุดในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2554 - 2558) จะเห็นความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างประชากรใน 2 กลุ่มนี้มากพอสมควร โดยข้อมูลล่าสุด (2556) กลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่สุดชั้นรายได้ที่ 1 มีรายได้เฉลี่ยเพียง 2,664 บาท ต่อเดือน ขณะที่กลุ่มที่มีรายได้สูงสุดมีรายได้เฉลี่ยสูงถึง 22,709 บาทต่อเดือน และความเหลื่อมล้ำของรายได้จะยิ่งชัดเจนมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบช่องว่างของรายได้

ระหว่างกลุ่มคนรวยกับกลุ่มคนจนที่มีรายได้สูงสุดและต่ำสุดที่ลดลงจาก 3.7 เท่า ในปี 2554 เป็น 3.5 เท่าในปี 2556 และเพิ่มขึ้นเป็น 4.3 เท่าในปี 2558

ปัจจัยเสี่ยงต่อปัญหาความยากจน คือครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุอยู่ด้วย และแนวโน้มการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นมีผลต่อภาระค่าใช้จ่ายแรงงานนอกระบบยังขาดหลักประกันรายได้รองรับเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุการส่งเสริมการมีงานทำในผู้สูงอายุยังไม่ชัดเจนระบบการศึกษาผลิตกำลังคนยังไม่ตอบสนองตลาดแรงงานภาวะการพึ่งพิงสูงขึ้น วัยแรงงานรับภาระเลี้ยงดูเด็ก/ผู้สูงอายุโดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงขึ้นภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรมีความเสี่ยงต่อการสูญเสียผลผลิตและรายได้รวมถึงการสูญเสียที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ความเสื่อมโทรมของดิน ขาดแคลนน้ำ

2.1.4 ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ปัจจุบันประชากรในครอบครัวในจังหวัดขอนแก่น มีความเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงทั้งด้านจำนวน และประสิทธิภาพของประชากร โดยเฉพาะประชากรที่มีรายได้น้อย กลุ่มเปราะบาง แม่วัยใส แม่เลี้ยงเดี่ยว ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหาทางสังคม ทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในอนาคต จากข้อมูลแสดงให้เห็นข้อมูลที่เป็นผลกระทบให้เกิดปัญหาครอบครัวและนำไปสู่ปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แม้กระทั่งปัญหาสัมพันธภาพในครอบครัว และปัญหาหนี้ครัวเรือน ปัญหาเหล่านี้เป็นความเปราะบางนำไปสู่การเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกมากมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย (วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน วัยผู้สูงอายุ)

กลุ่มเป้าหมาย/วัย	ผลกระทบที่เกิดขึ้น
วัยเด็กและเยาวชน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเด็กที่เกิดใหม่ลดลง และมีอัตราการเกิดจากแม่วัยใส ส่งผลให้เด็กไทยในอนาคตมีโอกาสจะต้องรับภาระสูงขึ้นในการประกอบอาชีพ และการดูแลผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน - เด็กในประเทศไทยยังพบว่ามีสุขภาวะต่ำกว่ามาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นภาวะผอม เตี้ย หรืออ้วนเกินมาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาด้านอารมณ์และสติปัญญา การศึกษา ตลอดจนโอกาสในการเลี้ยงชีพและสร้างรายได้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว - การแต่งงานก่อนวัยอันควรและการตั้งครรภ์ในเด็กและเยาวชน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพบุคคล ส่งการพัฒนาประเทศ

กลุ่มเป้าหมาย/วัย	ผลกระทบที่เกิดขึ้น
	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กและเยาวชนขาดทักษะชีวิตที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและพัฒนาสังคมต่อไป - ความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาเด็กและเยาวชนยังมีให้เห็น ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพการศึกษา โอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การเสริมสร้างศักยภาพในมิติต่าง ๆ
วัยแรงงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ความมั่นคงในชีวิตและความอบอุ่นในครอบครัววัยแรงงาน ยังไม่สามารถเกิดขึ้นควบคู่กันได้กับวัยแรงงานในพื้นที่ชนบท - วัยแรงงานนอกระบบต้องทำงานเป็นจำนวนชั่วโมงต่อวันที่มากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพของครอบครัว ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการขาดความอบอุ่นในครอบครัว และมีน้อยในการเข้าถึงสวัสดิการและความมั่นคงที่พึงได้ - วัยแรงงานยังขาดองค์ความรู้ ทักษะในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว การเอาใจใส่ดูแลสมาชิกในครอบครัว ทำให้ส่งผลต่อความเข้มแข็งของครอบครัวที่ลดลง
วัยผู้สูงอายุ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สูงอายุในชนบทส่วนมาก ขาดองค์ความรู้ด้านอาชีพ ด้านสุขภาพ ขาดอาชีพ มีรายได้ไม่เพียงพอ เงินออมไม่เพียงพอสำหรับวัยเกษียณขาดหลักประกัน - ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อความไม่มั่นคงทางด้านสุขภาพ และคุณภาพชีวิต เนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนดำเนินชีวิตตามหลักทุนนิยม ที่เร่งหาเงิน แต่ขาดการเอาใจใส่ดูแลสมาชิกในครอบครัว

2.2 การกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

2.2.1 หลักการ แนวคิด

Value Chain ทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า ซึ่งแนวคิดห่วงโซ่แห่งคุณค่านั้น สามารถวัดได้จากคุณค่าที่ลูกค้าหรือผู้รับบริการได้รับและยอมจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการของบริษัทมาน้อยเพียงใด เป็นการเชื่อมโยงของกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร โดยคุณค่าที่สร้างขึ้นสามารถวัดได้โดยการพิจารณาว่าผู้บริโภคหรือผู้รับบริการยินยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการมาน้อยเพียงใด ซึ่งได้ แบ่งกิจกรรมภายในองค์กร เป็น 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมหลัก (PRIMARY ACTIVITIES) ประกอบด้วย 5 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สินค้าหรือบริการ และกิจกรรมสนับสนุน (SUPPORT ACTIVITIES) เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจกรรมหลักสามารถดำเนินไปได้ (ที่มา : สืบค้นวันที่ 22 กรกฎาคม 2563 <https://www.ceochannels.com/what-is-value-chain/>)

มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง Strong Family Standard ระดับครอบครัว

1) ด้านสัมพันธภาพ

- (1) สมาชิกในครอบครัวแสดงออกถึงความรักและเอาใจใส่ระหว่างกัน
- (2) สมาชิกในครอบครัวยอมรับและเคารพในความคิดซึ่งกันและกัน
- (3) สมาชิกในครอบครัวสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพ
- (4) สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล ไม่ใช้ความรุนแรง

2) ด้านการบำบัดบาปหน้าที่ของครอบครัว

- (5) ครอบครัวบำบัดบาปหน้าที่ของครอบครัวต่อสมาชิก

3) ด้านการพึ่งตนเอง

1. การพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
  - (6) ครอบครัวพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ
2. การพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
  - (7) ครอบครัวพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
3. การพึ่งตนเองด้านข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้
  - (8) ครอบครัวพึ่งตนเองด้านข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้

4) ด้านทุนทางสังคม

- (9) ทุนทางสังคมของแต่ละครอบครัวในการสร้างบรรยากาศความเป็นครอบครัว

5) ด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก

- (10) การหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและการปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก

ที่มา : แบบประเมินความเข้มแข็งของครอบครัวระดับครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว)

กรอบแนวคิด ทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า

ตารางที่ 3 วิเคราะห์กิจกรรมรอบแนวคิด ทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า Primary Activities (กิจกรรมหลัก)

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำข้อเสนอ

การศึกษาต้นแบบ

การศึกษาทบทวนประสบการณ์จากต่างประเทศ ในการศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาเด็กปฐมวัย วัยเรียน วัยรุ่น/วัยนักศึกษา วัยทำงาน และวัยสูงอายุ ในเรื่องการเสริมศักยภาพเพื่อเป็นรากฐานสู่การพัฒนาการเรียนรู้ การศึกษา ทักษะการใช้ชีวิตการเตรียมความพร้อม การสร้างโอกาส และการสร้างภูมิคุ้มกัน ของสตรีและครอบครัว เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่น สู่ความเข้มแข็ง ซึ่งเป็นพื้นที่ในการศึกษา

2.2.2.1 แนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนประเทศญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีอัตราการเกิดน้อยและอัตราการเจริญพันธุ์น้อย แต่ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เร็วกว่าประเทศใด ๆ ทำให้ประเทศญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีบุตร มุ่งให้สตรีมีบทบาทมากขึ้นและรัฐบาลให้ความช่วยเหลือให้มีบุตรมากขึ้นโดย ปราศจากข้อกักรว นอกจากนี้ Equal Employment, Child and Family Policy Bureau ได้มีนโยบายสำคัญเพื่อทำให้สังคมญี่ปุ่นเป็นสังคมที่พร้อมสำหรับการมีบุตร โดยมีเสาหลักสำคัญ 2 เสาหลัก คือ การปฏิรูปสวัสดิการการทำงาน และการสนับสนุนเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและการดูแลบุตร กระทรวงสวัสดิการแรงงานและสุขภาพ (Ministry of Health, Labour and Welfare, 2016) เป็นหน่วยงานหลักในการจัดสวัสดิการสำหรับคนญี่ปุ่น และให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการให้เด็กและเยาวชน อย่างมาก นโยบายที่สำคัญ ได้แก่ การขยายศูนย์ดูแลเด็กเล็ก (Day Care Centers) โดยสนับสนุนเรื่องสถานบริการดูแลเด็ก (Child Care Service) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้ Consumption Tax เป็นแหล่งเงินทุน เพื่อสนับสนุนให้สตรีมีงานทำ ญี่ปุ่นให้ความสำคัญเรื่อง Day Care Centers เป็นเรื่องสำคัญ เร่งด่วน ทั้งนี้ญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญในระดับพื้นที่ โดยในชุมชนต่าง ๆ จะมีการจัดตั้งศูนย์รับดูแลเด็กเล็กของรัฐ เพื่อให้บริการแก่เด็กเล็กก่อนเข้าโรงเรียนสำหรับเด็กที่ครอบครัวต้องทำงานหรือเจ็บป่วย ไม่สามารถ ที่จะดูแลเด็กในเวลากลางวันได้

2.2.2.2 แนวทางการพัฒนาวัยทำงานของประเทศสิงคโปร์ แผนการพัฒนากำลังคนของประเทศสิงคโปร์ มีชื่อว่า แผนการพัฒนากำลังคน 21 (Manpower 21) โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาวัยทำงานของประเทศดังต่อไปนี้ กระทรวงกำลังคน (Ministry of Manpower : MOM) คือ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาแรงงาน ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อส่งเสริมให้มีแรงงานและสถานที่ทำงานที่ดีที่สุด (A great workforce, A great workplace) โดยการพัฒนาแรงงานให้มีคุณภาพ มีฝีมือแรงงาน เพื่อที่จะนำไปสู่การได้รับค่าจ้างที่สูงขึ้น และการมีโอกาสดำเนินงานในหน้าที่การงาน รวมไปถึงส่งเสริมการมีสถานที่ทำงานซึ่งมีระบบปฏิบัติการ วัฒนธรรมองค์กรที่ดี SkillsFuture Singapore (SSG) เป็นคณะกรรมการตามกฎหมายภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ ทำหน้าที่ช่วยผลักดันและประสานงานการดำเนินงานของการขับเคลื่อนระดับชาติในการพัฒนาศักยภาพ

ของ ประชาชนของสิงคโปร์โดยเริ่มตั้งแต่วัยเรียน (in school) หรือวัยก่อนทำงาน (Pre-employment Training: PET) และ วัยเริ่มต้นทำงาน (starting work) วัยทำงาน (career) หรือวัยหลังจากเข้าทำงาน (Continuing Education and Training: CET) ให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เนื่องจากประเทศสิงคโปร์มีมุมมอง ว่าการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ผ่านการศึกษาและการฝึกอบรมเป็นหัวใจสำคัญของความเจริญก้าวหน้าของ ประเทศสิงคโปร์ ดังนั้น ประชาชนในประเทศสิงคโปร์จึงควรจะได้รับการพัฒนาศักยภาพเพื่อกลายเป็น แรงงานที่มีทักษะและแรงงานฝีมือ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนของสิงคโปร์ได้รับเงินค่าจ้างสูงงานที่ดีและมีมาตรฐานการครองชีพสูง ซึ่งการดำเนินงานขับเคลื่อนดังกล่าวจำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างหลายฝ่าย อาทิ กระทรวงกำลังคน กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาความรู้และศักยภาพของประชาชนอย่างเต็มที่

2.2.2.3 ระบบสวัสดิการผู้สูงอายุของประเทศสิงคโปร์ เน้นการพึ่งพาตนเอง การจัดสวัสดิการด้านผู้สูงอายุจึงเน้นที่ความมี ศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุจากครอบครัวมากกว่าพึ่งพารัฐบาล มาตรการสำคัญเพื่อเพิ่ม ศักยภาพในการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง เช่น มาตรการส่งเสริมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อให้เป็นผู้สูงอายุที่สุขภาพดีและมีพลัง ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการให้บริการดูแลผู้สูงอายุให้มี คุณภาพที่สูงขึ้น ส่งเสริมให้มีการบริการดูแลผู้สูงอายุตามบ้านและโดยชุมชนให้มากขึ้น ส่งเสริมการดูแลพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้สูงอายุโดยครอบครัวของผู้สูงอายุเอง และส่งเสริมการปฏิรูประบบการทำงานในตลาดแรงงานให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น

ด้านสังคม

- นโยบายสนับสนุนครอบครัว (Family Support Policy) เพื่อส่งเสริมให้บุคคลในครอบครัวมีหน้าที่ ดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่ในยามชรา
- เสริมสร้างศักยภาพผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และการส่งเสริมทุกภาคส่วนให้เปิดโอกาสให้ ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม
- ปรับทัศนคติของประชาชนในสังคมต่อการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ทัศนคติให้คนในสังคมมีมุมมองว่า ผู้สูงอายุยังคงมีคุณค่าแม้ว่าจะไม่ได้ทำงาน และยังคงมีคุณค่า โดยรัฐมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
- พัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก เน้นการสร้างที่อยู่อาศัย การจัดระบบคมนาคมขนส่ง และการสร้างสถานที่สาธารณะต่าง ๆ โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า อาคารสำนักงานที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีการรณรงค์เพื่อให้ผู้ที่ออกแบบสถานที่และระบบขนส่งต่าง ๆ ทัศนคติให้ทุกภาคส่วนออกแบบสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุในสถานที่สาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม

2.2.3 แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง

จากสถานการณ์ปัญหาครอบครัวในจังหวัดขอนแก่น ที่จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านจำนวน และคุณภาพของประชากร ทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางทรัพยากรมนุษย์ จึง นำประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นหลักในการหาแนวทางการพัฒนาโดยใช้ทฤษฎี Value Chain หรือทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า เป็นกรอบแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา ค้ำครอง ป้องกันและช่วยเหลือ สตรี และครอบครัวในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ตามช่วงวัยกลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และวัย ผู้สูงอายุ โดยการกำหนดเป็นแผนพัฒนาสตรีและครอบครัวในพื้นที่ และใช้การบูรณาการจากภาคส่วนต่าง ๆ เป็นภาคีเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ตามประเด็นในพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 4 แนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มเป้าหมาย	แนวทางการพัฒนา
2.2.3.1 การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรีและครอบครัวตามช่วงวัย	
1) การส่งเสริมและพัฒนา เด็กและเยาวชน (0-25 ปี) <ul style="list-style-type: none"> - ครอบครัวที่มีลูกวัยเด็ก และเยาวชน - เด็กและเยาวชนที่ ครอบครัวมีฐานะยากจน - เด็กและเยาวชนที่มาจากครอบครัวเปราะบาง - เด็กและเยาวชนที่มีความเสี่ยงในการหลุดออกนอกระบบการศึกษา และหลุดออกนอกระบบการศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการเกิดของเด็กอย่างมีคุณภาพ - ส่งเสริมให้มีนโยบายสนับสนุนครอบครัวสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้พ่อแม่เลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม - ยกระดับมาตรฐานและคุณภาพสถานเลี้ยงเด็กปฐมวัย ทั่วประเทศ ทั้งด้านบุคลากร ด้านหลักสูตรการเลี้ยงดูให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และเหมาะสมกับอนาคต ด้านการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชน และสถานเลี้ยงเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วม - สร้างมาตรการในการช่วยเหลือกลุ่มเด็กปฐมวัยที่ด้อยโอกาสยากจน ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาการตามวัย - ส่งเสริมการเรียนรู้ในการเตรียมพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน จากเด็กและเยาวชน - ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายในการคุ้มครองช่วยเหลือวัยเด็กและเยาวชน
2) การส่งเสริมและพัฒนา วัยแรงงาน (15-59 ปี) <ul style="list-style-type: none"> - ผู้มีรายได้น้อย - ผู้ว่างงาน - ผู้ด้อยโอกาส 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ในการพัฒนาทักษะอาชีพ พัฒนาสำหรับเด็กจบใหม่เพื่อเข้าสู่การทำงาน (Earn & Learn Program) - ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว เข้าถึงสวัสดิการด้านอาชีพ และหลักประกัน

กลุ่มเป้าหมาย	แนวทางการพัฒนา
<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเปราะบาง (แม่เลี้ยงเดี่ยว พ่อเลี้ยงเดี่ยว แม่วัยใส) - วัยแรงงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมให้สตรีและบุคคลในครอบครัวเข้าถึงการพัฒนาทักษะอาชีพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค - พัฒนาระบบข้อมูลอุปสงค์ให้เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลด้านอุปทานด้านแรงงานของอาชีพต่าง ๆ ที่ครบถ้วนและครอบคลุม รวมทั้งการพยากรณ์ตลาดแรงงานในอนาคต - ร่วมมือกับสถานประกอบการและสถาบันการศึกษาในการร่วมมือพัฒนาสมรรถนะหลักและทักษะของวัยแรงงานกลุ่มเป้าหมายให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ - ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายในการคุ้มครองช่วยเหลือวัยแรงงาน
<p>3) การส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย - ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ติดบ้าน ติดเตียง พิการ - ครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่มีสมาชิกเป็นผู้สูงอายุ - ส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับผู้สูงอายุ - ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุที่หลากหลาย ความรู้ด้านดิจิทัล เทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ - พัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดคู่อุปสงค์และอุปทานแรงงานผู้สูงอายุ (Matching Demand and Supply) - ส่งเสริมและสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุในภาครัฐและภาคเอกชน - ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายในการคุ้มครองช่วยเหลือผู้สูงอายุ
2.2.3.2 การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทุกช่วงวัย	
<p>4. การจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานด้านสตรีและครอบครัวในพื้นที่ในการคุ้มครองป้องกันและช่วยเหลือครอบครัวทุกช่วงวัยในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็ง - ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนสร้างสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสตรีและครอบครัวทุกช่วงวัย - ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาสตรีและครอบครัวในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ - ส่งเสริมให้ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดให้มีมาตรการการทำงานที่เอื้อต่อครอบครัว

ตามแนวทางการพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง ของกลุ่มเป้าหมายตามช่วงวัย คือ วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และวัยผู้สูงอายุ จึงสามารถนำมาจัดทำแผนการดำเนินงานตามประเด็นเป้าหมายของการพัฒนาโดยใช้การบูรณาการของหน่วยงาน ภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เป็นหลัก เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวเป้าหมายได้ครอบคลุมทั่วถึง แสดงรายละเอียดตามแผนพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง ดังนี้

แผนพัฒนาครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็ง

1) วัยเด็กและเยาวชน (0-25 ปี)

ลำดับ ที่	ประเด็น/โครงการ/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงานที่ รับผิดชอบ/ ในจังหวัด
		ระยะ สั้น (1 - 2 ปี)	ระยะ กลาง (3 - 5 ปี)	ระยะ ยาว (5 ปี ขึ้นไป)	
1	ส่งเสริมการเกิดของเด็กอย่างมีคุณภาพ	✓			- สธ. พม. และ มท.
2	ยกระดับมาตรฐานและคุณภาพสถานเลี้ยง เด็กปฐมวัย ทั้งด้านบุคลากร ด้านหลักสูตร การเลี้ยงดูให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และพร้อมรับอนาคต ด้านการจัด สภาพแวดล้อมในชุมชน และสถานเลี้ยง เด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ ชุมชนมีส่วนร่วม		✓		- หน่วยงาน ในสังกัด พม. อปท. สธ. และชุมชน
3	สร้างมาตรการในการช่วยเหลือกลุ่มเด็ก ปฐมวัยที่ด้อยโอกาส ยากจน ด้วยการ ส่งเสริมและพัฒนาการตามวัย	✓			- หน่วยงาน ในสังกัด พม. อปท. และ ชุมชน
4	ส่งเสริมการเรียนรู้ในการเตรียมพร้อมเข้าสู่ ตลาดแรงงาน ของเด็กและเยาวชน		✓		- ศธ. รง.

2) วัยแรงงาน (15 - 59 ปี)

ลำดับ ที่	ประเด็น/โครงการ/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงานที่ รับผิดชอบ/ ในจังหวัด
		ระยะ สั้น (1 - 2 ปี)	ระยะ กลาง (3 - 5 ปี)	ระยะ ยาว (5 ปี ขึ้นไป)	
1	สร้างการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ในการพัฒนาทักษะอาชีพ พัฒนาสำหรับเด็กจบใหม่เพื่อเข้าสู่การทำงาน (Earn & Learn Program)	✓			- รง. พม. - กศน.
2	ส่งเสริมให้สตรีและบุคคลในครอบครัวเข้าถึงการพัฒนาทักษะอาชีพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค	✓			- รง. พม. - กศน.
3	พัฒนาฐานข้อมูลอุปสงค์ให้เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลด้านอุปทานด้านแรงงานของอาชีพต่าง ๆ ที่ครบถ้วนและครอบคลุม รวมทั้งการพยากรณ์ตลาดแรงงานในอนาคต		✓		- รง.
4	สร้างความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการและสถาบันการศึกษาในการร่วมมือพัฒนาสมรรถนะหลักและทักษะของวัยแรงงานกลุ่มเป้าหมายให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ		✓		- รง. - พม. - ศธ.
5	ส่งเสริมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัวอย่างยั่งยืน	✓			- รง. พม.
6	ส่งเสริมให้มีนโยบาย หรือมาตรการสนับสนุนครอบครัวสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานให้พ่อแม่เลี้ยงดูบุตรได้อย่างเหมาะสม		✓		- รง. พม.

3) วัยผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

ลำดับ ที่	ประเด็น/โครงการ/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงานที่ รับผิดชอบ/ ในจังหวัด
		ระยะ สั้น (1 - 2 ปี)	ระยะ กลาง (3 - 5 ปี)	ระยะ ยาว (5 ปี ขึ้นไป)	
1	ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวที่มีสมาชิก เป็นผู้สูงอายุ	✓			- พม. สธ. รง.
2	ส่งเสริมทักษะด้านอาชีพให้กับผู้สูงอายุ	✓			- พม. รง. มท.
3	ส่งเสริมการพัฒนาทักษะผู้สูงอายุที่ หลากหลาย ความรู้ด้านดิจิทัล เทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร และทักษะการรู้เท่าทัน สื่อ	✓			- พม. รง. ศธ.
4	พัฒนาระบบฐานข้อมูลการจัดคู่อุปสงค์และ อุปทานแรงงานผู้สูงอายุ (Matching Demand and Supply)		✓		- รง.
5	ส่งเสริมและสนับสนุนการจ้างงานผู้สูงอายุ ในภาครัฐและภาคเอกชน	✓			- พม. รง.

4) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทุกช่วงวัย

ลำดับ ที่	ประเด็น/โครงการ/กิจกรรม	ระยะเวลาดำเนินการ			หน่วยงานที่ รับผิดชอบ/ ในจังหวัด
		ระยะ สั้น (1 - 2 ปี)	ระยะ กลาง (3 - 5 ปี)	ระยะ ยาว (5 ปี ขึ้นไป)	
1	ผลักดันให้เกิดนโยบายให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานด้านสตรีและครอบครัวในพื้นที่ในการคุ้มครอง ป้องกันและช่วยเหลือในพื้นที่ที่เสี่ยงความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน		✓		- พม. มท.
2	ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ชุมชน สร้างสภาพแวดล้อมในพื้นที่ ที่เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัว รวมถึงการเรียนรู้ของครอบครัวทุกช่วงวัย			✓	- พม. มท.
3	ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาสตรีและครอบครัวในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ	✓			- พม. มท.
4	ส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาครอบครัวครบวงจร ในพื้นที่ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการพัฒนาครอบครัวอย่างยั่งยืน	✓			- พม. มท.

2.2.4 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จ

ตารางที่ 6 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จ

ปัจจัยหลัก	ผลกระทบ	แนวทางป้องกัน/ลดผลกระทบ
ด้านบุคลากรที่ส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับเปลี่ยนผู้ปฏิบัติงานและรับผิดชอบด้านครอบครัว - ผู้ปฏิบัติงานขาดความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญ ในการพัฒนาครอบครัว - ขาดทักษะ และความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีมาใช้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน - บุคลากรในพื้นที่ไม่เพียงพอ ในการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว - กลไกและเครือข่ายในพื้นที่ขาดการสนับสนุนและพัฒนาที่ต่อเนื่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำคู่มือในการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัว รวมทั้งหลักสูตรการพัฒนาครอบครัวทุกช่วงวัย - สร้างกลไก พัฒนา และนำเทคโนโลยีเข้าช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน
นโยบายการพัฒนาครอบครัว/นโยบายพื้นที่	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายหรือเป้าหมายยังไม่ชัดเจน ควรผลักดันเพื่อเป็นวาระแห่งชาติ ในการพัฒนาครอบครัว - การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล หรือผู้บริหาร ทำให้นโยบายเปลี่ยนตาม - ความเข้าใจและการให้ความสำคัญกับนโยบายด้านครอบครัวของผู้บริหารในพื้นที่ยังน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำแผนงานระยะยาว (Road map) ในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง สู่เป้าหมาย - ผลักดันให้เกิดเป็นนโยบายพื้นที่หรือเทศบัญญัติ - เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการดำเนินงานที่ตรงตามความต้องการและพึงพอใจมากที่สุด

ปัจจัยหลัก	ผลกระทบ	แนวทางป้องกัน/ลดผลกระทบ
การบูรณาการ/การดำเนินงานตามแผน	<ul style="list-style-type: none"> - การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว - ขาดการกำหนดเป้าหมายร่วมและการขับเคลื่อนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม - ฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายยังไม่มี ความชัดเจน - ระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ไม่ทราบความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน 	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความร่วมมือกับชุมชนและประชาสังคม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ เพื่อให้เกิดเป็นเป้าหมายร่วมในการดำเนินงาน - ใช้เทคโนโลยีช่วยในการติดตามและประเมินผล นำไปสู่การเป็นฐานข้อมูลประกอบการวิเคราะห์และพัฒนาต่อไป - มีกลไก และภาคีเครือข่าย ในการขับเคลื่อนดำเนินงานในพื้นที่ สำหรับกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย
สื่อ/ การรับรู้ของประชาชน	<ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอของสื่อที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบของบุคคลในครอบครัว - สื่อ/กระแสวิพากษ์วิจารณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งของครอบครัวมีมากขึ้น และหลีกเลี่ยงไม่ได้ - การรับรู้นโยบายด้านการพัฒนาครอบครัวของประชาชนในพื้นที่ยังน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - รณรงค์เพื่อให้เกิดการพัฒนาครอบครัวผ่านสื่อสร้างสรรค์ - แสดงเจตนารมณ์ผ่านหน่วยงาน และทุกภาคส่วนในการพัฒนาครอบครัวสู่เป้าหมายที่ยั่งยืน

2.3 ภาวะผู้นำเพื่อการขับเคลื่อนข้อเสนอ

2.3.1 คุณลักษณะของผู้นำที่สำคัญที่จะสนับสนุนการขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบาย และการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการด้านการพัฒนาสตรีและครอบครัวจังหวัดขอนแก่นสู่ความเข้มแข็งให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย

1. การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อสถานการณ์ครอบครัวในระดับประเทศ ระดับจังหวัดและในพื้นที่ชุมชน ประเด็นปัญหา หลักการ กฎหมายในความรับผิดชอบระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว มีความรู้ ทักษะในการวางแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องภารกิจ งานของหน่วยงาน การตั้งเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน การบริหารงบประมาณ การบริหารความเสี่ยง การดำเนินงานอย่างเป็นระบบการบริหารงานและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่เป็นหัวใจหลักในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ และต้องมีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจนเพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้ตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อนำการบรรลุเป้าหมาย (Setting performance objectives and deciding how to achieve them) และที่สำคัญแต่ละเป้าหมายของแต่ละองค์กรสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกันกับเป้าหมายขององค์กร ซึ่งต้องใช้การวางแผนเชิงกลยุทธ์ในแต่ละลำดับขั้น (Strategic Planning) ผู้นำต้องมีความสามารถในการทำงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองก่อนเมื่อมีผู้ใต้บังคับบัญชาจึงสามารถสอนงาน ควบคุมงาน แก้ปัญหา และให้คำปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าทักษะด้านนี้น้อยเกินไป ปัญหาที่ตามคือการควบคุมงาน การแก้ปัญหา และการให้คำปรึกษาจะไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อผู้จัดการในด้านภาวะผู้นำ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ผู้นำควรมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคนในองค์กร โดยแสดงออกด้านภาวะผู้นำ (Leadership) ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ในหน่วยงานของตนเอง และด้านการประสานงาน (Liaison) เพื่อให้การทำงานภายในองค์กรราบรื่นโดยการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้คนทุ่มเททำงานเพื่อบรรลุศักยภาพที่สูงขึ้น (Inspiring people to work hard to achieve high performance) ดังนั้นการแสดงออกด้านภาวะ ความเป็นผู้นำและการจูงใจด้วยทฤษฎีจูงใจต่าง ๆ (Leadership & Motivation Theory) จึงต้องถูกนำมาปรับใช้ผ่านการสื่อสารเชิงประสิทธิภาพ (Effective Communication) การกระตุ้นให้คนในองค์กรเห็นความสำคัญ และเกิดกระบวนการทำงานเป็นทีม สร้างคนรุ่นใหม่ในการทำงาน สร้างสรรค์งานในรูปแบบใหม่ให้เกิดประสิทธิภาพ

3. ความเป็นผู้นำการแสวงหาความรู้และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ผู้นำและผู้ตามมีปฏิสัมพันธ์กันก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงยึดถือค่านิยมเชิงจริยธรรม เพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่าเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตผู้นำ การเปลี่ยนแปลงนี้จะนึกถึงสิ่งที่ตนเองเคยทำผิดพลาดในฐานะที่เป็นบทเรียน และจะพยายามเรียนรู้สิ่ง

ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลาเป็นผู้มองการณ์ไกล ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีความสามารถ ในการมองการณ์ไกลสามารถที่จะนำความหวัง ความฝันมาทำให้เป็นความจริงได้

4. ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ (Conceptual and Decision Competency) ต้องมีความสามารถด้านความคิดเชิงระบบ (System Thinking) โดยไม่แยก ส่วน และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ การมองลักษณะนี้เป็นการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้ง ภายในและภายนอกองค์กร เพื่อวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ อันนำไปสู่การได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) และคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อส่วนต่าง ๆ จากการตัดสินใจ แก้ปัญหาในประเด็นสำคัญ ซึ่งการใช้ทักษะความคิดเชิงระบบให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

5. จิตมุ่งบริการและการทำงานเป็นทีม คือ การให้ความช่วยเหลือหรือการดำเนินการ เพื่อ ประโยชน์ของผู้อื่นการบริการที่ดีผู้รับบริการจะได้รับความประทับใจและเกิดความชื่นชมองค์กร อัน เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กรเบื้องหลังความสำเร็จของทุกงาน มักจะมีงานบริการ เป็น เครื่องมือในการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นงานประชาสัมพันธ์งานบริการวิชาการต่าง ๆ ตลอดทั้งความ ร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับซึ่งจะต้องช่วยกันขับเคลื่อนพัฒนางานบริการให้มี คุณภาพและมีประสิทธิภาพ

3. แผนพัฒนาตนเอง

(ข้อมูลส่วนบุคคลไม่เผยแพร่)

บรรณานุกรม

CEO BLOG Value Chain ทฤษฎีห่วงโซ่แห่งคุณค่า สืบค้นวันที่ 22 กรกฎาคม 2563

<https://www.ceochannels.com/what-is-value-chain/>

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข “สังคมผู้สูงวัย” ไม่ใช่เรื่องไกลตัว เช็กจำนวน “คนแก่” ในอนาคต
คาดทั่วโลกแตะ 2 พันล้านคน สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2563 www.pptvhd36.com/news/ประเด็นร้อน/101402

ตำรวจภูธรจังหวัดขอนแก่น สถิติคดียาเสพติดจังหวัดขอนแก่น ปี 2556 – 2560

นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาฉบับครอบครัว พ.ศ. 2560 – 2564 กรมกิจการสตรีและสถาบัน
ครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

แผนปฏิบัติการทรายพิราบ (พ.ศ. 2563) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์

แผนแม่บทการพัฒนาศักยภาพคนไทยตามช่วงวัย พ.ศ. 2561 – 2579 กระทรวงการพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศรี พ.ศ. 2560 – 2564 สืบค้นเมื่อ 7 กรกฎาคม 2563 http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/sorpor/image_mf_equality/year60_61/womenplan_25602564.pdf

ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2560 -2564 สืบค้นเมื่อ 4 กรกฎาคม
2563 https://www.ubu.ac.th/web/files_up/03f2017060210435158.pdf

รายงานสถานการณ์ครอบครัวไทยปี 2561 กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการ
พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น รายได้และความยากจน สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2563
<http://service.nso.go.th/nso/web/income/income.html>

ประวัติผู้เขียนรายงานการศึกษาส่วนบุคคล

นางเบญจมาศ หะยาจันทา

ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ) สาขาพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พ.ศ. 2534

ประสบการณ์การรับราชการ

- ปี 2530 - 2560 ปฏิบัติหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดขอนแก่น
- ปี 2560 - 2561 ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดศรีสะเกษ
- ปี 2561 – ปัจจุบัน ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนภา จังหวัดขอนแก่น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ผลงานทางวิชาการ

ความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการคาราวานเสริมสร้างเด็กจังหวัดขอนแก่น (ระยะเวลาดำเนินการ 1 ตุลาคม 2551 – 30 กันยายน 2552)

รางวัลหรือทุนการศึกษา (เฉพาะที่สำคัญ)

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนภา จังหวัดขอนแก่น